
ДМИТРО ВАСИЛЬОВИЧ ДУБИНА
(до 60-річчя від дня народження)

Д.В. Дубина

Своїми успіхами ми завдячуємо батькам і вчителям. Краще, що маємо, передаємо дітям і учням.

Дмитро Васильович Дубина народився 17 квітня 1949 року у мальовничому наддніпровському селі Червона Слобода, що на Черкащині. Невдовзі територія, на якій розташоване це село, опинилася під водами Кременчуцького водосховища, і дев'ятирічний хлопчик мав змогу спостерігати за заповненням цього штучного моря. Саме з цих часів і зацікавився Дмитро Васильович таємничим рослинним світом перезволожених екосистем та динамічними процесами, що в них відбуваються.

Не дивно, що близькість до природи спонукала до захоплення біологією і вступу на

природничий факультет найближчого до батьківської домівки Черкаського педагогічного інституту. Викладачі, насамперед Олександра Никифорівна Моляка, помітили працелюбного хлопця і залучили до наукової роботи з дослідження рослинного покриву Кременчуцького водосховища, інтродукції далекосхідного водяного рису на його мілководдях, вивчення ресурсів цінних лікарських рослин. Перша наукова публікація Дмитра Васильовича у співавторстві з викладачем і наставником О.Н. Молякою, присвячена динаміці рослинності островів Кременчуцького водосховища, вийшла у світ у 1968 р. Протягом навчання в інституті були опубліковані також статті та тези, присвячені рослинним ресурсам водоймища, дослідженню кормових якостей дикорослих та інтродукованих рослин тощо. Як результат — вступ до аспірантури Центрального республіканського ботанічного саду. І знову знаменна зустріч — його науковим керівником став Сигізмунд Семенович Харкевич — непересічна особистість, людина, яка працювала наполегливо і самовіддано і вчила цьому своїх учнів. Поїздки по всій Україні: Полісся, Лісостеп, Степ; річки, водосховища, ставки. Латаття та глечики, численні геоботанічні описи, збір гербарію, інтродукція водних видів рослин у басейни відділу природної флори; публікації, робота над кандидатською дисертацією.

У 80-ті роки доля могла круто змінитися. Науковий керівник переїздить на Да-

лекий Схід і кличе із собою найталановитіших учнів. Вагання... Сумніви... Та все ж любов до рідного краю перемогла. Дмитро Васильович лишається в Україні і блискуче захищає кандидатську дисертацію, яка стала першою дисертацією, захищеною на новоствореній спеціалізованій вченій раді ЦРБС. Потяг до нового, незвіданого втілюється в участі в одному з рейсів на судні "Академік Вернадський". Зростає ботанічна ерудиція, виникають нові ідеї. Крім наукової роботи, молодого кандидата наук залучають до адміністративної роботи. Кілька років Дмитро Васильович виконує обов'язки ученого секретаря ЦРБС.

З переходом у відділ геоботаніки Інституту ботаніки ім. М.Г. Холодного АН України збільшилася можливість взяти участь в експедиціях, відкриваються шляхи до міжнародної співпраці. Експедиційні дослідження в плавнях Дніпра, Дунаю, Дону, Кубані із застосуванням методів дистанційних досліджень дали змогу зібрати матеріал для монографії "Плавни Причорномор'я", що вийшла у світ у 1989 р., і докторської дисертації, яка була успішно захищена у 1992 р. і стала вагомим внеском в українську геоботаніку. Результатом співпраці з чеськими та словацькими колегами стала монографія "Макрофіти — индикаторы изменений природной среды", яку використовують у роботі гідроботаніки не лише в Україні, а й за її межами.

Сьогодні Дмитро Васильович є одним з провідних ботаніків України. Коло його наукових інтересів дуже широке. Насамперед, це синтаксономія і динаміка водної та галофітної рослинності України. Результати цих досліджень узагальнені у двох монографіях із серії "Рослинність України" і високо оцінені як в Україні, так і за її межами.

Експедиційні шляхи Дмитра Васильовича охоплюють всю Україну, однак найулюбленішим регіоном залишається Північне Причорномор'я. Саме завдяки зусиллям Дмитра Васильовича цей регіон сьогодні є, очевидно, одним з найдослідженіших з

точки зору синтаксономічного різноманіття. Результатом цих досліджень стала монографія "Класифікація та продромус рослинності водойм, перезволожених територій та арен північного Причорномор'я", в якій Дмитро Васильович є першим автором.

Найважливішим напрямом роботи всіх біологів сьогодні є охорона біорізноманіття. Важко переоцінити внесок Дмитра Васильовича Дубини в збереження та охорону природи України. За його безпосередньої участі створено найяскравіші перлини природи півдня України — Дунайський біосферний заповідник та Азово-Сиваський національний природний парк.

Саме в дельті Дунаю Дмитрові Васильовичу у співпраці з Вірою Вікторівною Протопоповою вдалося знайти низку нових для флори України видів — *Azolla caroliniana* Willd., *Azolla filiculoides* Lam., *Pilularia globifera* L., *Sagittaria latifolia* Willd., *Lemna minuscula* Herter. та ін.

Результати дослідження рослинного покриву Дунайського біосферного заповідника узагальнені в двох монографіях, основними авторами яких є Дмитро Васильович та його учні: "Біорізноманітність Дунайського біосферного заповідника, збереження та управління" (1999) та "Дунайський біосферний заповідник. Рослинний світ" (2003). Перша з них стала настільною книгою природоохоронців України і є прекрасним посібником щодо здійснення екологічного управління заповідними екосистемами. Друга, яка відкрила серію монографій "Природно-заповідні території України. Рослинний світ", є результатом 20-річної праці і зразком комплексного дослідження природно-заповідної території. Значну наполегливість і принциповість виявив Дмитро Васильович у боротьбі за врятування Дунайського біосферного заповідника від будівництва каналу "Дунай—Чорне море".

Дмитро Васильович є учасником творчого колективу з підготовки нового видання "Зеленої книги України", активну роботу

він проводить і по створенню Національної екомережі України, що відображено в низці публікацій.

Природоохоронна діяльність Д.В. Дубини знайшла відображення під час виконання міжнародних проектів, зокрема "Підтримки спроможності щодо збереження біорозмаїття в Україні" (2004). З 2008 р. Дмитро Васильович Дубина є президентом неурядової громадської організації УкрЮНЕПКОМ (Всеукраїнський комітет підтримки Програми Організації Об'єднаних Націй з навколишнього середовища).

Д.В. Дубина є автором та співавтором близько 300 наукових публікацій, серед яких 19 монографій. Він є заступником головного редактора серії монографій "Природно-заповідні території України. Рослинний світ", членом редакційної колегії багатотомного видання "Рослинність України" та редакційної ради "Українського фітоценологічного збірника".

Наукова діяльність Дмитра Васильовича відома науковцям у багатьох країнах Європи. Він тісно співпрацює з вченими Чеської Республіки, Словаччини, Нідерландів, Румунії, Російської Федерації.

Активну наукову та громадську діяльність Дмитро Васильович успішно поєднує з педагогічною. Під його керівництвом захи-

щено 8 кандидатських дисертацій за спеціальностями "ботаніка" та "екологія", триває підготовка ще 4 кандидатських і 1 докторської дисертації. Дмитро Васильович є членом двох спеціалізованих вчених рад із захисту дисертацій, він часто опонує дисертаційні роботи і має репутацію уважного і доброзичливого опонента. Уважність Дмитра Васильовича до молодих науковців, готовність допомогти у вирішенні складних питань відомі далеко за межами Інституту ботаніки ім. М.Г. Холодного. Не дивно, що на консультації до нього приїздить наукова молодь з усієї України і навіть з-за кордону.

Дмитро Васильович відзначається виключною працелюбністю та фантастичною працездатністю. Ці якості, а також високий професіоналізм та наукова ерудиція поєднуються в ньому з неординарними людськими якостями, почуттям гумору. Дмитро Васильович має енциклопедичні знання з історії України, він є прекрасним знавцем та поціновувачем українського мистецтва, щирою людиною із широкою душею.

Бажаємо Дмитрові Васильовичу міцного здоров'я, успіхів у вирішенні складних наукових питань, творчих злетів, здібних учнів та багаторічної плідної праці.

**Г.А. Чорна, А.А. Куземко, Г.М. Музичук,
Л.П. Вакаренко, А.М. Олешко**